

Kognisjon og utvikling av psykoselidelse blant ungdom

Matt Oxman

Langsiktig grunnforskning om utvikling av psykoselidelse blant ungdom er viktig for god behandling.

DISPUTANT Caroline Ranem Mohn-Haugen **INSTITUSJON** Senter for presisjonspsykiatri, Institutt for klinisk medisin, Universitetet i Oslo **AVHANDLING** Neurocognition in adolescents at risk for psychosis: its nature, timing and relation to anomalous self-experiences. A population-based study **DISPUTERTE** 03.05.24 **FOTO** Hanna Magnussen Krogvold

Du disputerte nylig. Hva har du forsket på, og hvorfor?

– Jeg og kollegaene mine har forsket på sammenhengen mellom kognitive vansker og symptomer som er risikofaktorer for å utvikle psykoselidelse, hos 14–15-åringene. Tidligere forskning tydet på at de henger sammen, men det var mangel på studier blant ungdom.

Hvordan forsket dere på dette?

– Vi samarbeidet med forskerne bak den norske mor, far og barn-undersøkelsen (MoBa), en landsomfattende kohortstudie som feirer 25-årsjubileum i år. Vi rekrutterte ungdommer som hadde deltatt i undersøkelsen og rapportert milde psykosesyntomer – for eksempel visuelle hallusinasjoner og vrangforestillinger – samt en kontrollgruppe med liknende ungdommer som også hadde deltatt i undersøkelsen, men ikke rapporterte slike symptomer. Vi reiste landet rundt og gjennomførte strukturerte kliniske intervjuer og nevropsykologisk testing av over 130 ungdommer.

Hva viste forskningen?

– Ungdommene som rapporterte på symptomene, gjorde det generelt dårligere på testene. Funnet er i tråd med tidligere forskning, som styrker teorien om at psykoselidelser er nevroutviklingsforstyrrelser. På noen områder, som arbeidsminne og resonnering, fant vi ikke betydelige forskjeller, noe som er litt overraskende. Det kan hende noen kognitive vansker ikke henger sammen med de milde psykosesyntomene, selv om begge henger sammen med utvikling av psykose. Det kan også hende at vi gjorde målingene for tidlig i forløpet til å avdekke vanskene, eller at forklaringen på de overraskende resultatene er en begrensning ved forskningsmetodene vi brukte.

Hva var de viktigste begrensningene ved forskningen, og hva har de å si?

– Vi så kun på et øyeblikksbilde, og kan ikke si noe om årsakssammenhenger, kun korrelasjon, og det endelige utvalget besto av over 90 % jenter. I tillegg var utvalget vårt basert på selvrapporterte data, som kan være misvisende.

Hvis du fikk frie tøyler til å forske videre, hva ville du gjort?

– Det hadde vært nyttig å følge disse deltagerne over tid, for eksempel om 10 år. Også hadde det vært interessant å sammenstille dataene som ungdom rapporterer, med data som deres foreldre rapporterer om utvikling og kognisjon i barndommen.

Hva er noe du lærte om forskningsmetode som du tenker er nyttig for psykologer flest å forstå?

– Som forsker og psykolog ønsker man gjerne å gjøre klinikknær forskning som er direkte relevant for kliniske psykologer, og ikke minst for brukergruppen. Samtidig er grunnforskning om psykiske lidelser helt avgjørende for effektiv behandling, i et langsiktig perspektiv.

Hvordan var det å være stipendiat?

– Det var givende å fordype seg i noe man brenner for, men også en krevende intellektuell og kreativ øvelse som man aldri helt har fri fra.

Har du noen tips til nye stipendiater og kommende disputanter?

– Det beste arbeidet gjøres i faglig og sosialt fellesskap, sier Mohn-Haugen.

Verdt å vite

Kohortstudier viser sammenhenger, ikke årsakssammenhenger. Ved å gjøre flere målinger over lang nok tid, slik Mohn-Haugen foreslår, kan vi likevel være sikrere på om det er en årsakssammenheng.